

УДК 365:640

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-05

Глухова В. І., кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, м. Кременчук, Україна

ORCID: 0000-0003-3120-9651

e-mail: glukhova710@gmail.com

Кравченко Х. В., здобувач вищої освіти факультету економіки та управління, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського, м. Кременчук, Україна

ORCID: 0000-0002-1287-9249

e-mail: gofly375@gmail.com

Фінансовий стан комунальних підприємств і напрями його покращення

Анотація. Одним із ключових завдань формування соціально орієнтованої економіки є забезпечення високого рівня та якості життя населення, що передбачає задоволення найнеобхідніших потреб громадян у комфортному житті, енергетичному, санітарно-технічному, транспортному обслуговуванні та ін. Належне задоволення вищевказаних потреб можливе лише за умови ефективного та безперебійного функціонування комунальних підприємств, оскільки головним завданням комунального господарства є забезпечення населення теплом, водою, газом, електроенергією та іншими послугами, від яких залежить комфорт житла, стан здоров'я людини, постійний режим роботи підприємств, благоустрій районів, екологічний стан населених пунктів. Ефективна діяльність підприємств комунальної форми власності значною мірою залежить від їх фінансового стану. Тому дослідження питань розвитку та фінансового забезпечення комунальних підприємств, результативності їх діяльності є актуальними, особливо в умовах децентралізації. На цей час потребують великої уваги проблеми підприємств комунального господарства, серед яких суттєвою є їх фінансовий стан. У статті розглянуто та проаналізовано такі показники фінансового стану підприємств комунального господарства деяких міст України, як: фінансові результати, знос основних засобів, фондовіддача, коефіцієнт абсолютної ліквідності, а також проведено їх порівняння. Визначено чинники, що впливають на фінансові результати комунальних підприємств. За результатами аналізу їх фінансового стану визначено переважну збитковість, високий рівень зношеності основних засобів, низьку фондовіддачу більшості підприємств даної галузі. Визначено основні напрями покращення фінансового стану комунальних підприємств, а саме: оптимізація формування й ефективного використання фінансових ресурсів, залучення грантових коштів для фінансування галузі; сприяння розвитку державно-приватного партнерства тощо. Використання запропонованих рекомендацій створить передумови стабілізації їх фінансового стану та забезпечить підвищення ефективності їх діяльності.

Ключові слова: комунальне підприємство; житлово-комунальне господарство; фінансовий стан; комунальне господарств; фінансовий результат.

Glukhova Valentyna, PhD (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Accounting and Finance, Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine

Kravchenko Kristina, Applicant of Higher Education, Faculty of Economics and Management, Kremenchuk Mykhailo Ostrogradskyi National University, Kremenchuk, Ukraine

Financial State of Utilities and Ways to Improve It

Annotation. Introduction. One of the key tasks of the formation of a socially oriented economy is to ensure a high level and quality of life of the population, which implies the satisfaction of the most necessary needs of citizens in comfortable housing, energy, sanitary and technical, transport services, etc. Satisfaction of the above needs is possible only under the condition of the efficient and uninterrupted functioning of utilities, since the main task of the utilities is to provide the population with heat, water, gas, electricity and other services on which the comfort of housing, the state of human health, the constant mode of operation of enterprises, improvement districts, ecological state of settlements. The efficient operation of enterprises of communal ownership largely depends on their financial condition. Therefore, the study of the development and financial support of public utilities, the effectiveness of their activities is relevant, especially in the context of decentralization. Now, the problems of public utilities require much attention, among which their financial condition is significant.

Purpose. The purpose of the work is to analyze and study the financial condition of utilities and develop proposals for its improvement.

Results. The article considers, analyzes and compares such indicators of the financial condition of utility companies in some cities of Ukraine as: financial results, depreciation of fixed assets, return on assets, absolute liquidity ratio. Factors

influencing the financial results of utilities have been identified. The main ways to improve the financial condition of utilities have been identified.

Conclusions. *According to the results of the analysis of their financial condition, the prevailing loss, high level of depreciation of fixed assets and low capital productivity of most enterprises in this industry have been determined. The reasons for this situation are the lack of effective directions of financial policy in this area, the imperfection of the regulatory framework and miscalculations in the management of financial resources. The current state of this industry gives grounds to talk about the need to improve the effectiveness of its state regulation in order to solve the basic problems of its socio-economic development.*

Keywords: *utility company, housing and communal services, financial state, utilities, financial result.*

JEL Classification: *E63; H79; L97.*

Постановка проблеми. Комунальне господарство являє собою найважливіший і пріоритетний сектор національної економіки будь-якої країни, який гарантує життєздатність населених пунктів. Підприємства комунального господарства забезпечують процес реалізації суспільних та особистих потреб населення шляхом надання комунальних послуг. З огляду на це, комунальне господарство відіграє важливу роль як в розвитку країни в цілому, так і її регіонів.

Для утримання стабільної тенденції розвитку фінансово-господарської діяльності будь-яких підприємств у сучасних умовах необхідно вірогідно оцінювати їх фінансовий стан. Саме від нього значною мірою залежить ефективність діяльності комунальних підприємств та їх результативність, оскільки стійкий фінансовий стан позитивно впливає на забезпечення підприємств необхідними фінансовими ресурсами.

Загалом, стабільний та стійкий фінансовий стан підприємств комунального господарства надає їм змогу успішно функціонувати й розвиватися, що гарантує їх постійну платоспроможність. Результати аналізу фінансового стану комунальних підприємств допомагають визначити основні способи його поліпшення. Тому питання аналізу та оцінки фінансового стану комунальних підприємств на цей час потребує великої уваги, оскільки їх ефективне функціонування сприяє сталому розвитку регіонів, що особливо актуально в умовах децентралізації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Теоретичні й практичні аспекти функціонування та фінансового забезпечення комунальних підприємств сформовано у працях таких вітчизняних і закордонних науковців: О. В. Жулин, Л. В. Зеленюк-Джунь [1], О. П. Кириленко [2], І. І. Килимник [3], О. С. Кіндзюр [4], В. С. Погорелов [5], О. О. Топчій [6], N. Phelps, T. Ozawa [7], B. Voorn [8]. Ученими зроблено вагомий внесок у дослідження діяльності підприємств комунального господарства, однак багатогранність і особливості цього питання зумовлює необхідність додаткових наукових пошуків та досліджень.

Формулювання цілей дослідження. Метою роботи є аналіз і оцінка фінансового стану комунальних підприємств для формування напрямів та розробки пропозицій щодо його покращення. Для досягнення поставленої мети визначено наступні завдання: здійснити аналіз фінансового стану комунальних підприємств у цілому по Україні та на прикладі окремих

міст, запропонувати напрями покращення їх фінансового стану, зробити відповідні висновки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місцеві органи влади й самоврядування для виконання власних та делегованих повноважень, разом із бюджетними коштами, використовують ресурси свого місцевого, зокрема, комунального господарства. Одним із найважливіших викликів сьогодення є формування спроможних громад на основі покращення ефективності діяльності комунальних підприємств (далі – КП). Головним стратегічним завданням влади є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Досягнення зазначених цілей неможливе без належного рівня функціонування комунальних підприємств, який чимало залежить від їх фінансового стану.

Таким чином, розглянемо та проаналізуємо основні показники фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства України (далі – ЖКГ), які є основою всього сектору комунальної власності за 2014–2018 роки (рис. 1).

Аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємств галузі впродовж досліджуваного періоду свідчить про її збитковість (рис. 1). Зокрема, у 2018 р. обсяг збитків комунальних підприємств України у 8 разів перевищив обсяг їх прибутків.

Понад третина підприємств комунальної форми власності є збитковими [9]. Згідно з представленими даними (рис. 1), за 2014–2018 рр. прибутковість підприємств знизилася на 37,19 відсотка. Отже, динаміка фінансових результатів КП показує загрозливі тенденції збільшення їх збитковості.

Важливою умовою ефективного функціонування комунального господарства міст та регіонів є стан інфраструктури. Варто зазначити, що, майновий та технічний стан КП погіршується. Зокрема, рівень зносу основних засобів головних постачальників тепла, води, кондиціонованого повітря та каналізації у 2018 р. перевищив 73 % і зріс протягом останніх 10 років на 11,3 відсотка [6].

Крім того, однією з основних проблем щодо функціонування комунальних підприємств є відсутність прагнення з боку місцевої влади ефективно використовувати фінансові ресурси та розвивати підприємства з метою надання якомога якісніших

послуг споживачам. Варто зазначити, що місцевому рівня є формування комунального першочерговим завданням структурної політики господарства як економічної та соціальної складової органів влади на державному, регіональному й міста.

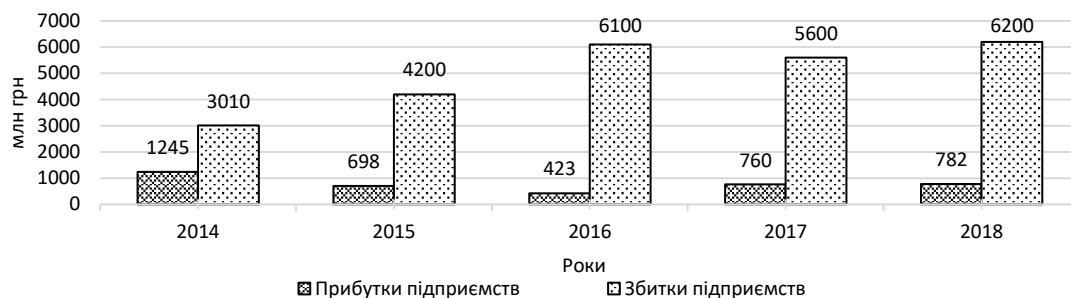

Рисунок 1 – Фінансові результати підприємств ЖКГ України за 2014-2018 рр., млн грн

Джерело: складено за даними [6]

Проаналізуємо, узагальнимо та порівняємо фінансовий стан і тенденції розвитку комунальних підприємств у сучасних умовах на прикладі таких міст, як: Полтава, Івано-Франківськ, Вінниця та Кременчук, що знаходяться в різних регіонах країни, мають приблизно однакову чисельність населення (Полтава – 283 659 осіб, Івано-Франківськ – 264 543 ос., Вінниця – 370 026 ос. та Кременчук – 210 022 особи), а також

по яких була в наявності доступна інформаційна база для оцінки та аналізу діяльності підприємств комунального господарства [10; 11].

Аналіз фінансових результатів (табл. 1, 2, 3, 4), як одного з показників фінансово-господарської діяльності, проведено по тих комунальних підприємствах, по яких оприлюднені дані фінансової звітності за останні роки.

Таблиця 1 Фінансові результати діяльності комунальних підприємств м. Полтави, 2016-2018 рр.

Назва підприємства	Прибуток / збиток, тис. грн			Абс. відхилення
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	
КП «Декоративні культури»	-9 727	-12 433	-16 020	-6 293
КП «Полтаваелектроавтотранс»	-26 569	-46 792	-60 793	-34 224
КП «Спецкомбінат похоронно-ритуального обслуговування»	124	256	355	231
КП «Житлово-експлуатаційна організація № 2»	-10 391	-22 061	–	–
КП Міський духовий оркестр «Полтава»	10	10	48	38
КП «Палац Дозвілля»	78	162	0	-78
Разом по підприємствах	-46 475	-80 858	-76 410	-29 935

Джерело: складено за даними [10]

Станом на 2020 р. у Полтаві загалом функціонує 4 071 юридична особа, з яких 13 – КП (0,32 відсотка). Згідно з даними табл. 1, у вибірці оприлюднених даних комунальних підприємств тільки два з шести

отримали у 2018 р. прибуток, тобто фінансові результати більшості підприємств від'ємні. Сума збитків даних підприємств упродовж досліджуваного періоду зросла на 29 935 тис. грн.

Таблиця 2 Фінансові результати діяльності КП м. Івано-Франківськ протягом 2016-2018 рр.

Назва підприємства	Прибуток / збиток, тис. грн			Абс. відхилення
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	
КП «Електроавтотранс»	-15 752	-29 763	-42 108	-26 356
КП «Міська ритуальна служба»	1 965	-3 449	-4202	-6 167
КП «Івано-Франківськміськсвітло»	1 133	315	-951	-2 084
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	-10 515	0	2 518	13 033
КП «Архітектурно-планувальне бюро-ІФ»	118	5	55	-63
Разом по підприємствах	-40 016	-61 204	-44 688	-4 672

Джерело: складено за даними [10]

Івано-Франківськ – це обласний центр, в якому на даний час налічується загалом 4 067 юридичних осіб, з яких 17 – КП (0,42 відсотка). Як бачимо з наведених даних (табл. 2), половина з досліджуваних

комунальних підприємств м. Івано-Франківська на 2018 р. мають від’ємний фінансовий результат діяльності.

Таблиця 3 Фінансові результати діяльності КП м. Вінниці протягом 2016-2018 рр.

Назва підприємства	Прибуток / збиток, тис. грн			Абс. відхилення
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	
КУП ВМР «ТЕХНОБУД»	517,5	502,0	363,2	-154,3
МКП – РГ «Вінницька газета»	-14,2	-0,4	–	–
Вінницьке КП «СМЕД ОДР»	16,9	6,9	17,4	0,5
МКП «Кінотеатр «Родина»»	5,3	-0,3	-3,3	-8,6
МКП «Вінницький фонд муніципальних інвестицій»	18,9	538	458	439,1
КП «Вінницякартсервіс»	–	-2 693	-122,8	–
МКУП «Міськвітло»	33	25	55	22
Разом по підприємствах	577,4	-1621,8	921,3	343,9

Джерело: складено за даними [10]

У Вінниці функціонує 4 485 юридичних осіб, у тому числі 40 – підприємства комунальної форми власності (0,89 відсотка). Наведені дані (табл. 3) у 2018 р. у

цілому демонструють прибутковість аналізованих підприємств, проте у 2017 р. у порівнянні з 2016 р., їх фінансовий результат зменшився на 1 044,4 тис. грн.

Таблиця 4 Фінансові результати діяльності комунальних підприємств м. Кременчук протягом 2017-2019 рр.

Назва підприємства	Прибуток / збиток, тис. грн			Абс. відхилення
	2017 р.	2018 р.	2019 р.	
КП «Теплоенерго»	-47 707	-20 848	-22 592	25 115
КП «Кременчукводоканал»	-907	3452	14 417	15 324
КП «Кременчуцьке тролейбусне управління імені Л. Я. Левітана»	-31 003	-47 793	-69 880	-38 877
КП «Кременчуцьке підрядне спеціалізоване шляхове ремонтно-будівельне управління»	-35 774	-38 562	-46 683	-10 909
КГЖЕП «Автозаводське»	10,9	-23	-969,2	-980
КГП «Союзрембуд»	16,9	32,7	69,9	53
КП «Кременчуцьке комунальне автотранспортне підприємство 1628»	-5 151	-12 821	–	–
КП «Благоустрій Кременчука»	287	348	263	-24
КП «Квартирне управління»	1,4	11,1	-46,1	-48
Разом по підприємствах	-106 883,80	-98 664,00	-123 237,40	-16 354

Джерело: складено за даними [11]

Статистичні дані (табл. 4) вказують на те, що більшість підприємств комунального господарства м. Кременчук мають збиткову діяльність. Сума збитків аналізованих підприємств протягом досліджуваного періоду зросла на 16 353,60 тис. грн і у 2019 р. становила 123 237,40 тис. грн.

Як свідчить аналіз фінансового забезпечення КП шляхом власних ресурсів, більшість підприємств комунального господарства досліджених міст є збитковими. Зростання обсягів збитків є негативною тенденцією серед обстежених підприємств, що свідчить про незабезпеченість власними фінансовими ресурсами, створюючи загрозу економічній безпеці.

Основними причинами збитковості підприємств є подорожчання матеріально-технічних ресурсів, зростання мінімальної заробітної плати та недостатні обсяги надходження доходів, пов’язані з хронічними неплатежами, в основному, з боку населення за спожиті послуги.

Загалом, на фінансові результати комунальних підприємств та на їх збитковість негативно впливають такі чинники, як: регулювання тарифів на їхні послуги, неефективне управління, нестача прозорості в їхній діяльності та ін. Порівняємо й унаочнимо обсяги прибутків (збитків) комунальних підприємств досліджуваних міст протягом останніх років (рис. 2).

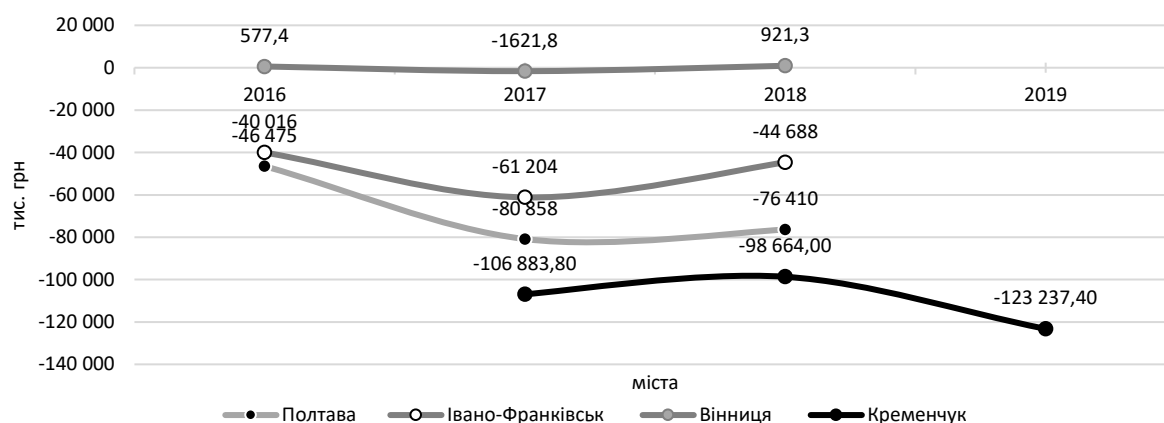

Рисунок 2 – Загальні суми прибутків / збитків КП, тис. грн

Джерело: складено за даними [10; 11]

Як бачимо (рис. 2), практично всі КП аналізованих міст протягом останніх років мають збитки. Проаналізуємо деякі інші показники фінансового стану КП даних міст по їх середньому значенню [10; 11], що представлені в табл. 5 та на рис. 3 та 4.

Таблиця 5 Знос основних засобів КП по містах за 2016-2018 рр., тис грн

Місто	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абс. відхилення
Полтава	485917,8	614395,7	10097,7	-475820
Івано-Франківськ	20846,9	20952,1	23724,7	2877,8
Вінниця	-595,1	-701,8	-1779,6	-1184,5
Кременчук	- *	-646969	-647272	-

*у 2016 р. не оприлюднено фінансову звітність комунальними підприємствами Кременчука

Джерело: складено на основі [10; 11]

Представлені дані (табл. 5) свідчать про значний рівень зношеності основних засобів КП даних міст, що може призвести до виникнення небезпечних та аварійних ситуацій, збоїв у роботі підприємств комунальної форми власності внаслідок технологічних перевантажень, зниження якості, недотримання вимог екологічної безпеки, нормативних техніко-технологічних та санітарних норм надання

комунальних послуг, неефективності господарювання КП.

Оскільки основні засоби КП є зношеними, то вони потребують оновлення та модернізації, яке може здійснюватися шляхом таких джерел фінансового забезпечення, як кошти бюджету, а також грантової підтримки, вітчизняних і міжнародних кредитів, лізингу тощо.

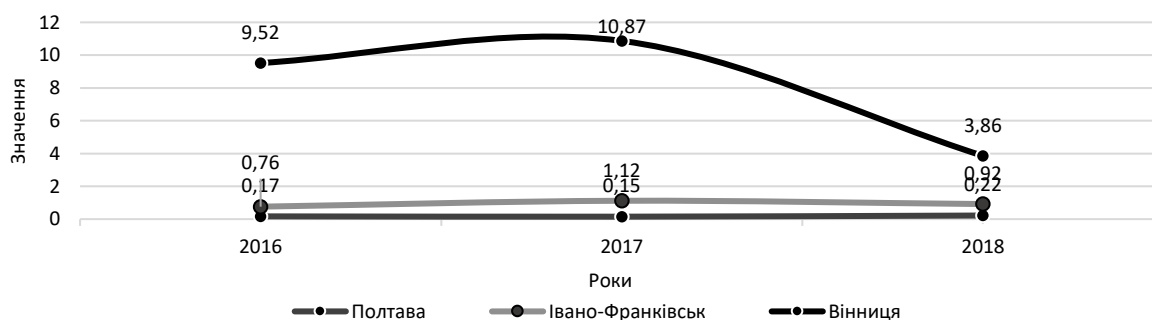

Рисунок 3 – Динаміка фондівддачі комунальних підприємств по містах, 2016-2018 рр.

Джерело: складено на основі [10]

Проблема зношеності основних засобів, з одного боку, призводить до зниження прибутків, оскільки зростають накладні витрати, пов'язані з ремонтом устаткування, а з другого – до зниження фондівіддачі (рис. 3). Аналіз показника демонструє низький рівень фондівіддачі та дозволяє зробити висновки про неефективність використання устаткування.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує короткострокову платоспроможність підприємств комунального господарства, і, як видно з рис. 4, його значення протягом досліджуваного періоду жодного року не відповідає нормативу (Кал = 0,2 – 0,5).

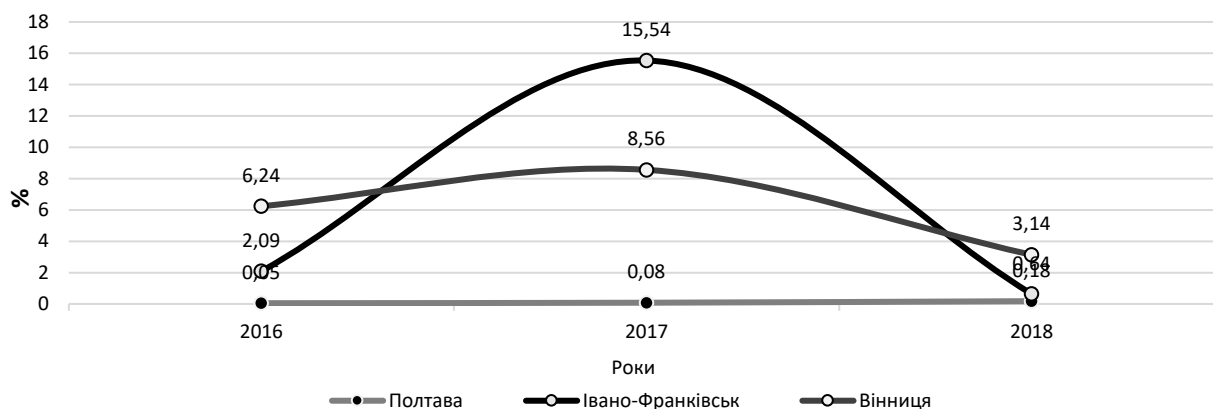

Рисунок 4 – Динаміка коефіцієнта абсолютної ліквідності КП по містах за 2016-2018 рр., %

Джерело: складено на основі [10]

Крім того, у Вінниці та Івано-Франківську коефіцієнт має високі значення (рис. 4), через що можна зробити висновок про нераціональне використання коштів, оскільки у КП накопичився великий обсяг грошових коштів, які не беруть участь у виробничо-економічному процесі.

Отже, слід зазначити, що в сучасних умовах фінансовий стан комунальних підприємств є незадовільним, що обмежує їхні можливості щодо модернізації, оновлення та будівництва об'єктів комунального господарства та знижує якість послуг населенню.

Висновки. Комунальне господарство являє собою важливий багатогалузевий господарський комплекс, призначення якого полягає у наданні комунальних послуг населенню, бюджетним установам та комерційним підприємствам, що сприяють соціально-економічному розвитку і зміцненню безпеки держави. Отже, від ефективного функціонування комунальних підприємств залежить рівень економічного розвитку регіонів та країни в цілому, оскільки їх діяльність пов'язана із забезпеченням життєдіяльності громад і територій.

За результатами аналізу фінансового стану окремих підприємств сфери комунального господарства аналізованих міст визначено збитковість, високий рівень зношеності основних засобів, низьку фондівіддачу більшості підприємств, що обмежує їх можливості комплексної модернізації шляхом внутрішніх ресурсів і актуалізує пошук альтернативних джерел та механізмів

залучення інвестицій у розвиток галузі. Причинами такого стану є відсутність дієвих напрямів фінансової політики у цій сфері, недосконалість нормативно-законодавчої бази та прорахунки в управлінні фінансовими ресурсами. Сучасний стан даної галузі дає підстави говорити про необхідність підвищення результативності його державного регулювання для розв'язання базових проблем його соціально-економічного розвитку.

Вирішення проблем, що існують на підприємствах галузі потребують визначення підходів та напрямів щодо покращення їх фінансового стану, до яких можна віднести: покращення якості та зниження собівартості послуг за допомогою модернізації виробництва; оптимізація руху фінансових ресурсів підприємств і врегулювання фінансових відносин, що виникають під час розрахункових відносин між суб'єктами, що господарюють з метою ефективного їхнього розподілу; створення комунального банку для надання пільгових кредитів комунальним підприємствам; підвищення рентабельності функціонування й інвестиційної привабливості підприємств [12]; залучення грантових коштів для фінансування галузі; сприяння розвитку державно-приватного партнерства; оптимізація формування й ефективного використання фінансових ресурсів. Реалізація вказаних пропозицій стосовно покращення фінансового стану комунальних підприємств призведе до позитивних зрушень та підвищення ефективності й результативності їх діяльності.

Література:

1. Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*. 2020. № 7. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf (дата звернення: 10.02.2021 р.)
2. Кириленко О. П. Фінансове забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації. *Фінанси України*. № 3, 2015. С. 88-101.
3. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. *Open Journal System*. 2015. № 1. С. 48-50.
4. Кіндзюр О. С. Регулювання інвестиційного розвитку житлово-комунальної сфери України: дис... кандидата економічних наук : 08.00.03. Львів, 2017. 20 с.
5. Погорелов В. С. Формування бюджетів територіальних громад в умовах фіскальної децентралізації. Автореферат дис... кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси, кредит. ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2019. 22 с.
6. Топчий О. О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації : дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій МОН України. Одеса, 2020. 20 с.
7. Phelps N., Ozawa T. Contrasts in agglomeration : proto-industrial, industrial and post-industrial forms compared. *Progress in Human Geography*. 2003. № 27 (5). p. 583–604.
8. Voorn B., van Genugten M., Van Thiel S. Performance of municipally owned corporations: Determinants and mechanisms. *Ann Public Coop Econ*, 2020. p. 1–22. Available at : <https://doi.org/10.1111/apce.12268> (дата звернення : 10.02.2021 р.)
9. Як фінансування комунальних підприємств спотворює конкуренцію? Центр економічної стратегії. 20.05.2020 р. URL : <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition> (дата звернення : 10.02.2021 р.)
10. Портал Відкритий бюджет. Модуль «Комунальні підприємства». URL: <https://www.openbudget.in.ua/public/towns/559cec486b617307ad000000?locale=uk> (дата звернення : 10.02.2021 р.)
11. Основні статистичні соціально-економічні показники життя міста Кременчук. URL: <https://misto.kremen.gov.ua/index.php?view=datasets&division=stats> (дата звернення : 10.02.2021 р.)
12. Загірняк Д. М., Глухова В. І., Кравченко Х. В. Діяльність комунальних підприємств і їх фінансове забезпечення в умовах децентралізації. *Ефективна економіка*. № 1, 2021. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8528> (дата звернення : 10.02.2021 р.)

References:

1. Zhulyan, O. V. & Zelenyuk-Dzhun', L. V. (2020). Management of financial resources of utilities and prospects for their development. *Biznes-inform*, 7. Retrieved from : http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf [in Ukrainian].
2. Kyrylenko, O. P. (2015). Financial support of water supply and sewerage enterprises in terms of budget decentralization. *Finansy Ukrayiny*, 3, 88-101 [in Ukrainian].
3. Kylymnyk, I. I. (2015). Practical problems in the field of housing and communal services and ways to solve them. *Open Journal System*, 1, 48-50 [in Ukrainian].
4. Kindzyur, O. S. (2017). Regulation of investment development of housing and communal services of Ukraine. Dys... kandydata ekonomichnykh nauk : 08.00.03. L'viv, 20 [in Ukrainian].
5. Pohoryelov, V. S. (2019). Formation of budgets of territorial communities in the conditions of fiscal decentralization. Avtoreferat dys... kandydata ekonomichnykh nauk za spetsial'nisty 08.00.08 – hroshi, finansy, kredyt. DVNZ «Kyivskyy natsional'nyy ekonomichnyy universytet im. Vadyma Het'mana», Kyiv, 22 [in Ukrainian].
6. Topchiy, O. O. (2020). Modernization of the sphere of housing and communal services of urban agglomerations in the conditions of decentralization. Dys. na zdobuttya naukovooho stupenya doktora ekonomichnykh nauk za spetsial'nisty 08.00.05. Odes'ka natsional'na akademiya kharchovykh tekhnolohiy MON Ukrayiny? Odesa, 20 [in Ukrainian].
7. Phelps, N. & Ozawa, T. (2003) Contrasts in agglomeration : proto-industrial, industrial and post-industrial forms compared. *Progress in Human Geography*, 27 (5), 583–604 [in England].
8. Voorn, B., van Genugten, M. & Van Thiel, S. (2020) Performance of municipally owned corporations : Determinants and mechanisms. *Ann Public Coop Econ*, 1–22. Retrieved from : <https://doi.org/10.1111/apce.12268> [in England].
9. How does utility financing distort competition? (2020) Tsentr ekonomichnoyi stratehiyi. Retrieved from : <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition> [in Ukrainian].
10. Open Budget Portal. Modul' «Komunal'ni pidpryyemstva». Retrieved from : <https://www.openbudget.in.ua/public/towns/559cec486b617307ad000000?locale=uk>. [in Ukrainian].
11. The main statistical socio-economic indicators of life in the city of Kremenchuk. Retrieved from : <https://misto.kremen.gov.ua/index.php?view=datasets&division=stats> [in Ukrainian].
12. Zagirniak, D., Glukhova, V. & Kravchenko, K. (2021). Activities of communal enterprises and their financial support in conditions of decentralization. *Efektivna ekonomika*, 1. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8528> [in Ukrainian].

